

Powstanie styczniowe - 160. rocznica wybuchu...

...Boże Narodzenie 1862 roku...

Już 67 lat od utraty drogiej Ojczyzny, ponad 30 od powstania listopadowego. Te święta jakże są niespokojne! Chłopcy gromadzą się, zbierają broń, kujać kosy...

Nadeszła mroźna, gwiazdzista noc z 22 na 23 stycznia 1863 roku – wybuchło największe narodowe powstanie. Przewaga Moskala znacząca i liche było nasze uzbrojenie.

Jednak nie brakowało Polakom męstwa! W ponad 1200 potyczkach i bitwach partyzanci bili Moskala w Królestwie Polskim i na Ziemiach Zabrzanych.

Ileż było zwycięstw?...

Ileż przegranych?...

Ile mogił i krzyży znajdują się na Podlasiu?...

Nie zapominajmy, przy krzyżach pomodlić się za dusze poległych i straconych powstańców.

Walki trwały prawie cały rok. 5 sierpnia 1864 roku na stokach warszawskiej cytadeli zostali powieszani przywódcy, m.in. Romuald Traugutt – ostatni dyktator powstania.

Rozpoczęły się okrutne represje, zsyłki, rusyfikacja...

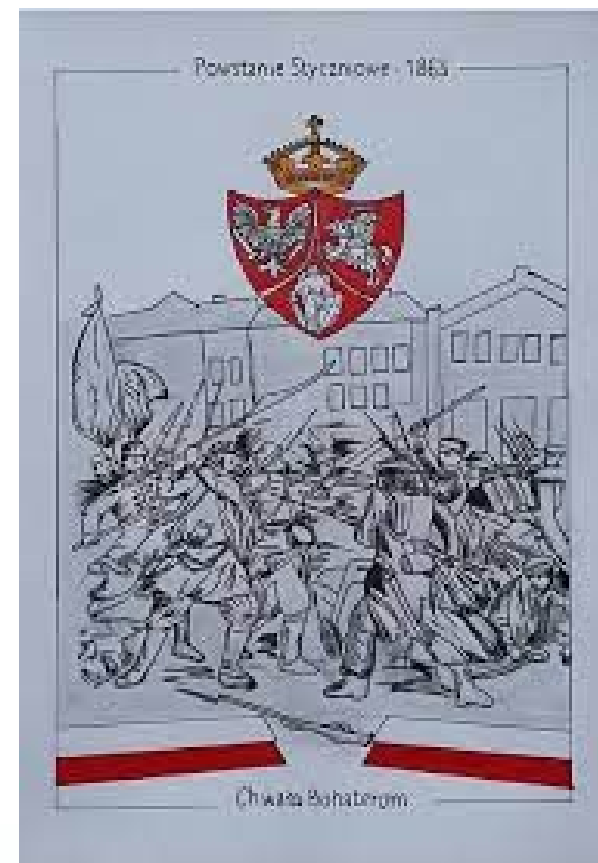

Długo się czeka na Niego
By jak co roku sobie nad ranem
Życzyć tego samego
Znów się urodzi, umrze w cierpieniu
Znowu dopali się świeca
Po ciemku wolność w Jego imieniu
Jeden drugiemu obieca...

Jacek Malczewski Wigilia na Syberii. Muzeum Narodowe w Krakowie.

Powstanie wybuchło 22 stycznia 1863 roku w Polsce i kilka dni później - 1 lutego - na Litwie. Było to największe i najdłużej trwające polskie powstanie narodowe.

Powstanie styczniowe 1863-1864 było najdłużej trwającym zrywem niepodległościowym w epoce porzobiorowej. Do walki wciągnęło wszystkie warstwy społeczeństwa, odcisnęło się silnie na ówczesnych stosunkach międzynarodowych, a wreszcie spowodowało ogromny przełom społeczny i ideowy w dziejach narodowych, co wywarło decydujący wpływ na rozwój nowoczesnego społeczeństwa polskiego.

Swoim zasięgiem powstanie styczniowe objęło ziemie zaboru rosyjskiego, czyli Królestwo Polskie oraz ziemie zabrane (wschodnie województwa I Rzeczypospolitej zagarnięte w wyniku trzech rozbiorów Polski w latach 1772–1795 przez Imperium Rosyjskie, stanowiące obszar zaboru rosyjskiego z wyłączeniem terytorium państwowego Królestwa Polskiego, utworzonego w roku 1815) i trwało do jesieni 1864 roku. Miało charakter wojny partyzanckiej, w której stoczono ok. 1200 bitew i potyczek. Przez oddziały powstania styczniowego przewinęło się około 200 tys. osób, zarówno z rodzin szlacheckich, jak też w mniejszym stopniu z chłopstwa i mieszczaństwa.

Najbardziej intensywny przebieg walk miał miejsce m.in. na naszym Podlasiu. To tu też powstanie trwało najdłużej.

Mimo początkowych sukcesów zakończyło się przegraną powstańców, z których ok. 10-20 tysięcy poległo w walkach, blisko 1 tys. stracono, ok. 38 tys. skazano na katorgę lub zesłanie na Syberię, a ok. 10 tys. wyemigrowało.

Kilka lat wcześniej, w 1856 roku zakończyła się wielka wojna krymska, w której Rosja została pobita przez Francuzów, Brytyjczyków i Turków. Narastało więc przekonanie, że oto nadeszła chwila, w której można podjąć się działań na rzecz odzyskania niepodległości. Organizatorzy powstania wierzyli w to, że państwa zachodnie staną po polskiej stronie, chociażby naciskając mocno dyplomatycznie na Rosję.

Poza tym, po dojściu cara Aleksandra II do władzy w osłabionej niedawną klęską Rosji, rozpoczęła się epoka reform i względnej liberalizacji.

W społeczeństwie polskim dorosło pokolenie, które czuło się odpowiedzialne za przyszłość ojczyzny, a nie przeżyło klęski powstania listopadowego. Uważano, że najważniejszą powinnością życiową jest walka o ojczyznę. Ten głęboki i szczery patriotyzm, połączony z religijnością był wspólny dla wszystkich klas: inteligencji, ziemiaństwa, szlachty i części chłopstwa.

Wśród bezpośrednich przyczyn wybuchu powstania wymienia się brankę ogłoszoną na terenie Królestwa Polskiego. Sprzeciw wobec branki był ochroną kadr do walki czy sprzeciwu przeciwko Rosji. Z tego powodu podjęto decyzję o wybuchu powstania w styczniu, najmniej korzystnym miesiącu dla walki. W śnieg i mróz młodzi chłopcy pakowali swoje rzeczy i szli uciekać przed poborem. Nie zawsze wiedzieli, gdzie idą. Chronili się w Puszczy Kampinoskiej, gdyż była ona najbliżej Warszawy.

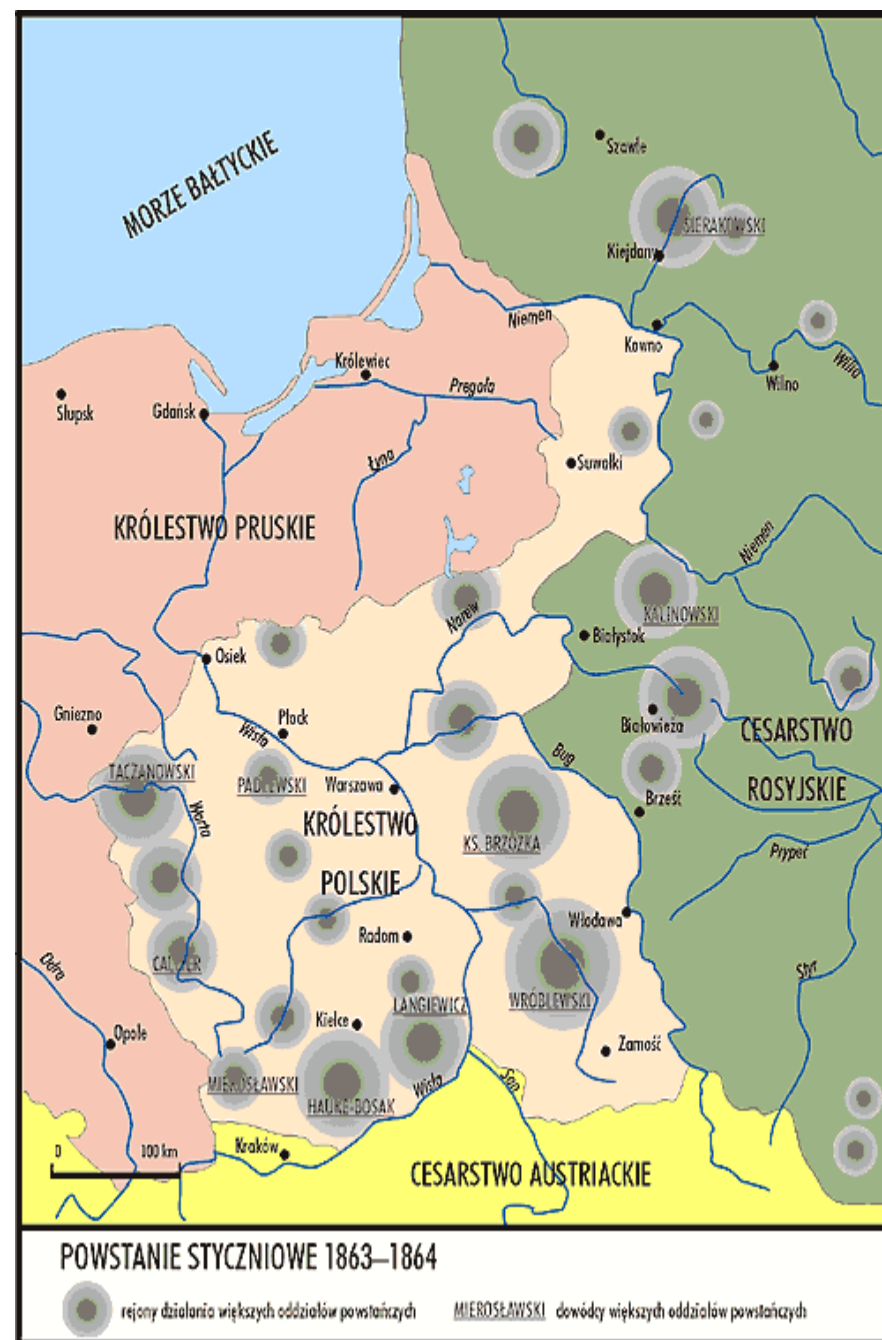

„Branka Polaków do armii rosyjskiej w 1863 roku”

22 stycznia 1863 roku Centralny Komitet Narodowy ogłosił się Tymczasowym Rządem Narodowym i wezwał naród do powstania przeciwko Rosji.

Sześć tysięcy powstańców zaatakowało rosyjskie garnizony w Królestwie Polskim. Powstanie rozszerzyło się na cały kraj, a następnie na tereny Litwy, Białorusi i Ukrainy.

Trwało do jesieni 1864 roku, a utworzone "państwo podziemne" funkcjonowało jeszcze w 1865 roku.

Historycy obliczają, że w czasie powstania doszło do około 1000 lub 1200 potyczek. Największe z nich to bitwy pod Węgrowem i pod Siemiatyczami. Przez szeregi powstańcze przeszło około 350 tysięcy osób. Najwięcej uczestników było z Królestwa Polskiego oraz tzw. guberni zachodnich rosyjskich, czyli dawnych ziem Rzeczypospolitej, potem z Galicji, a dopiero potem z zaboru pruskiego.

Ostatni oddział partyzancki kapelana powstania, księdza Stanisława Brzóska, działający na Podlasiu, został rozбитý w kwietniu 1865 roku. W kwietniu 1864 roku aresztowano przywódcę powstania Romualda Traugutta i innych członków Rządu Narodowego. Cztery miesiące później stracono ich na stokach Cytadeli Warszawskiej.

gen. Józef Hauke-Bossak

kosynierzy 1863r.

ks. Stanisław Brzóska

Stanisław Masłowski, Aresztowanie powstańca, 1910, Muzeum Narodowe w Warszawie

Marsz, marsz Polonia, autor nieznany

*Rozproszeni po wszem świecie, gnani w obce
wojny.*

Zgromadziliśmy się przecie, w jedno kółko zbrojne.

*Marsz, marsz Polonia,
Nasz dzielny narodzie,
Odpoczniemy po swej pracy,
W ojczystej zagrodzie.*

*Marsz, marsz Polonia,
Nasz dzielny narodzie,
Odpoczniemy po swej pracy,
W ojczystej zagrodzie.*

*Z wiosną zabrzmiał trąbka nasza, pocwałują konie.
Sławą polskiego psalterza, zabrzmiały nasze bronie.*

*Marsz, marsz Polonia,
Nasz dzielny narodzie,
Odpoczniemy po swej pracy,
W ojczystej zagrodzie.*

*Marsz, marsz Polonia,
Nasz dzielny narodzie,
Odpoczniemy po swej pracy,
W ojczystej zagrodzie.*

*Przejdziem Litwę, przejdziem Wołyń, popasiem w Kijowie,
Zimą przy węgierskim winie, staniemy w Krakowie.*

*Marsz, marsz Polonia,
Nasz dzielny narodzie,
Odpoczniemy po swej pracy,
W ojczystej zagrodzie.
Marsz, marsz Polonia,
Nasz dzielny narodzie,
Odpoczniemy po swej pracy,
W ojczystej zagrodzie.*

*Od Krakowa bitą drogą, do Warszawy wrócim,
Co zastaniem resztkę wroga, na łeb w Wisłę wrzuci.
Marsz, marsz Polonia,
Nasz dzielny narodzie,
Odpoczniemy po swej pracy,
W ojczystej zagrodzie.
Marsz, marsz Polonia,
Nasz dzielny narodzie,
Odpoczniemy po swej pracy,
W ojczystej zagrodzie.*

„Wigilia na Syberii” wg obrazu J. Malczewskiego

*Zasyczał w zimnej ciszy samowar
Ukrop nalewam w szklanki
Przy wigilijnym stole bez słowa
Świętują polscy zesłańcy
Na ścianach mroźny osad wilgoci
Obrus podszyty słomą
Płomieniem ciemnym świeca się kopci
Słowem – wszystko jak w domu!*

*„Słyszę z nieba muzykę i anielskie pieśni
Sławią Boga że nam się do stajenki mieści
Nie chce rozum pojąć tego
Chyba okiem dojrzy czego
Czy się mu to nie śni...”*

*Nie będzie tylko gwiazdy na niebie
Grzybów w świątecznym barszczu
Jest nóż z żelaza przy czarnym chlebie
Cukier dzielony na kartce
Talerz podstawiam by nie uronić
Tego czym życie się słodzi
Inny w talerzu pustym twarz schronił
Bóg się nam jutro urodzi!*

Sheet music for the song "Wigilia na Syberii" (Christmas Eve in Siberia) by J. Malczewski. The music is written in G major, 3/4 time, and includes lyrics in Polish.

Chorus:

Za-sy - czal w zi - mnej ci - szy sa-mo-war u - krop na - le - wam w szkla-nki
Przy wi - gi - lij - nym sto - le bez sło-wa świę-tu-ją pol -scy ze - sła - ńcy
Na ścia-nach mro-źny o - sad wil-go-ci O-brus pod-szy-ty sło-mą
Pło-mie-niem ciem-nym świe-ca się ko - pci Sło-wem wszy-stko jak w do - mu

Verse:

Sły-szę z nie-ba mu-zy-kę i a-niel-skie pie-śni - Nie chce ro-zu-m
po-jąć te - go Chy-ba o - kiem doj-rzy cze - go czy się mu to nie śni
Bóg się nam ju - tro u - ro - dzi Król wsze - lkiej chwa - ly
Już się nam na - ro - dził Brzmij we-so-lo świe-cie ca - ly Od-daj po-klon

„Król wiecznej chwały już się nam
narodził
Z kajdan niewoli lud swój wyswobodził
Brzmij wesoło świecie cały
Oddaj ukłon Panu chwały
Bo to się spełniło
Co nas nabawiło
Serca radością...”

Nie nie jesteśmy biedni i smutni
Chustka przy twarzy to katar
Nie będzie klusek z makiem i kutii
Będzie chleb i herbata
Siedzę i sam się w sobie nie mieszczę
Patrząc na swoje życie
Jesteśmy razem – czegoż chcieć
jeszcze
Jutro przyjdzie Zbawiciel!

„Lulajże Jezuniu moja perełko
Lulaj ulubione me pieścidełko
Lulajże Jezuniu lulajże, lulaj
A ty go Matulu w płaczu utulaj...”

Byleby świecy starczyło na noc
Długo się czeka na niego
By jak co roku sobie nad ranem
Życzyć tego samego
Znów się urodzi umrze w cierpieniu
Znowu dopali się świeca
Po ciemku wolność w Jego imieniu
Jeden drugiemu obieca...

Jacek Kaczmarski

*Racz wrócić wolność ojczyźnie strapionej,
Która przez tyle wieków w obłąkaniu,
Niechaj ten smutek w wesele zmieniony
Będzie, co od stu lat chodzi po kraj*

„Hymn nowy” Ignacy Ślusarczyk, 1861 r.